DREPTURILE OMULUI ŞI SECURITATEA GLOBALĂ

SPRINCEAN Serghei,
dr. hab., conf. univ.,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
Republica Moldova

Rezumat

Se analizează în articol coraportul dintre problematica drepturilor omului și securitatea globală. Concepția contemporană a securităţii, lansată de Şcoala de la Copenhaga, cu cele 5 aspecte ale securităţii: militar, politic, economic, social, de mediu, stă la baza actualelor strategii și politici de asigurare a securității la nivel global. Vulnerabilitățile sociale, economice, politice, sanitare, ecologice ale societății contemporane care se amplifică în condițiile crizei globale, determină formarea unui mediu internațional caracterizat de instabilități, destabilizări şi riscului de Securitate care afectează grav dezvoltarea ascendentă și echitabilă a comunității internaționale. Astfel, politicile publice și strategiile de securitate, adoptate și implementate în plan global, trebuie să treacă testul sustenabilității și conformității intereselor naționale ale statelor, dar și intereselor personale ale cetățeanului, deoarece protecția suveranităţii, a integrităţii teritoriale a statului şi a independenţei sale nu pot fi realizate fără protecţia persoanei umane, a drepturilor și libertăților sale. În caz contrar securitatea globală va fi parțială, selectivă sau convențională, fără să asigure siguranța cetăţeanului, integritatea și bunăstarea acestuia. Deci, criteriile de bază la care trebuie să se conformeze sistemul securității globale includ: respectarea principiilor statului de drept şi a normelor de protecţie a drepturilor omului, consolidarea instituţiilor şi a principiilor democratice, creşterea economică etc.

Cuvinte cheie*: Securitate globală, amenințări de securitate, probleme globale, criză globală, drepturile omului*

THE HUMAN RIGHTS AND GLOBAL SECURITY

Abstract

The relationship between human rights and global security is analyzed in the article. The contemporary concept of security, launched by the Copenhagen School, with all the 5 aspects of security: military, political, economic, social, environmental, is considered to be a basis of current global security policies. The social, economic, political, healthcare, ecological vulnerabilities of the contemporary society, that are amplified in the conditions of the global crisis, determine the formation of an international environment characterized by instabilities, destabilizations and security risk, seriously affecting the upward and equitable development of the international community. Thus, public policies and security strategies, adopted and implemented globally, must pass the test of compliance with the national interests of states, but also with the interests of citizen, because the protection of sovereignty, territorial integrity of state and its independence can not be achieved without the protection of person, his rights and freedoms. Otherwise, global security will be partial, selective or conventional, without ensuring the safety, integrity and well-being of the citizen. So, the basic criteria that the global security system must comply with include: respect for the principles of the rule of law, protection of human rights, strengthening democratic institutions and principles, economic growth, etc.

Keywords: *Global security, security threats, global issues, global crisis, human rights*

La începutul sec. XXI, amenințările și pericolele pentru securitatea globală au devenit tot mai difuze, mai greu de prezis și mai complexe. Dacă în cazul amenințărilor militare tradiționale care proveneau din partea unui oponent cunoscut, iar soluțiile rezultau din creșterea potențialului militar sau gestionarea pe cale diplomatică, amenințările la adresa ființei umane nu pot fi

combătută prin sporirea arsenalului militar sau întărirea frontierelor [3, p. 93]. Din această cauză, a devenit din ce în ce mai necesară cooperarea internațională deoarece o mare parte din pericolele și amenințările asupra ființei umane nu pot fi soluționate în limitele tradiționale ale securității la nivel de stat [5, p. 165]. Încercările de a redefini problematica securității globale are la bază câteva premise dintre care putem enumera: existența armelor de distrugere în masă este o amenințare continuă asupra securității statelor, cât de bine dotate din punct de vedere militar nu ar fi acestea; în contextul procesului de globalizarea tot mai accentuată securitatea statelor nu poate fi asigurată exclusiv pe baze naționale; problemele globale (economice, politice, ecologice etc.) afectează fiecare stat și fiecare persoană în parte; problematica aspectelor nonmilitare ale securității este pusă în discuție tot mai des, prin urmare, au și o importanță crescândă [11, p. 107].

Aspectele metodologice alte studiului sunt strict legate de diversitatea de abordări a conceptului de securitate globală trebuie să fie abordat prin prisma unui proces de modificare pe mai multe paliere, iar rezultatul acestor transformări trebuie să fie schimbul centrului de greutate de la securitatea axată pe teritorii, frontiere și instituții la cea a indivizilor și modificarea modalităților de asigurare a securității de la consolidarea puterii militare prin achiziționarea de armament la dezvoltarea umană sustenabilă în plan global [13, p. 27]. Acest raport identifică şapte elemente definitorii ale noțiunii de securitatea globală, care cuprind un spectru larg de ameninţări globale la adresa oamenilor, sistematizate în felul următor [1, p. 49]: securitatea economică – asigurarea unui venit minim necesar fiecărui individ; securitatea alimentară – garantarea accesului fizic şi economic la hrana de bază; securitatea sanitară – garantarea protecţiei minime faţă de boli şi un stil de viaţă nesănătos; securitatea ecologică – protejarea oamenilor faţă de deteriorarea mediului şi dezastrele naturale; securitatea personală – protejarea oamenilor de violenţa fizică, oricare ar fi sursa acesteia; securitatea comunităţii – protejarea oamenilor de pierderea relaţiilor şi valorilor tradiţionale, de violenţă etnică şi sectară; securitatea politică – furnizarea unui mediu de viaţă bazat pe respectarea în societate a drepturilor omului [9, p. 187].

Din cele analizate mai sus, accentuăm că securitatea la nivel global este atât subiectul, cât și obiectul de referință al securității, prin urmare toate studiile asupra securității indiferent de nivel (național, regional, internațional) trebuie să pornească de la starea globală de securitate. În contextul asigurării securității globale, ființa umană este elementul fundamental în cadrul oricărei forme de orânduire socială, iar nivelul de asigurare a securității acesteia se oglindește în securitatea comunității din care face parte [15, p. 98]. Prin urmare securitatea globală este o stare ce reflectă conștientizarea absenței riscurilor, pericolelor și amenințărilor la nivel global asupra valorilor și intereselor oamenilor (sub orice formă), dar și mecanismele de control ale acestei percepții și de constituire a sa [16, p.15].

Dimensiunile securității globale sunt deosebit de importante pentru realizarea stării de securitate a acestea fiind intercondiționate reciproc. Prin urmare, dimensiunea politică reflectă atât relaţia dintre instituțiile statului şi cetăţeni, cât şi raporturile externe ale statului respectiv. Aspectele economice au în prim-plan consolidarea potențialului militar pe fundamente economice, dar şi aspectul pur economic al securităţii, doar că accentul este pus pe bunăstarea economică a indivizilor luați separat și nu colectiv. Astfel ajungem la dimensiunea socială a securităţii: unde vedem că securitatea statului este foarte importantă, însă acesta nu poate fi îndeplinită în afara asigurării securității la nivel individual. Aspectele culturale ale securității au în vedere problemele foarte fine legate de etnie şi religie, care au fost izvorul unora dintre cele

mai importante conflicte din ultimele perioade de timp [7, p. 91]. Problematica ecologică a securității, a intrat recent pe masa de lucru, dar este una deosebit de importantă incluzând trei aspecte ce nu pot fi ignorate: problemele ecologice cauzate de războaie, resursele naturale a căror posesie sau control poate duce la dispute internaţionale şi cataclismele naturale [4, p. 64]. Omul contemporan ajunge să provoace natura la o competiţie acerbă, pe care din start nu are nicio şansă să o câştige, pe motiv că natura, în sensul cel mai larg al termenului, se referă la multiplele aspecte şi realităţi din mediul ambiental mai apropiat sau mai îndepărtat al omului, dar şi la unele aspecte ce ţin de structura şi esenţa sa internă [12, p. 348].

Soluţionarea crizei mondiale actuale care se manifestă tot mai pregnant la nivel global, în contextul edificării unui sistem sustenabil al securității globale, reprezintă doar primul pas către o dezvoltare durabilă a societăţii umane [6, p. 49]. Din arsenalul de metode şi căi de depăşire a crizei mondiale se desprind unele ce se pot dovedi mai eficiente şi mai binevenite pentru atingerea scopului propus, precum edificarea societăţii inovaţionale şi informaţionale, securizarea relaţiilor sociale în interiorul sociumului, dar şi în raport cu mediul ambiant, cu natura în genere, însă, pe departe, scientizarea şi dezvoltarea biotehnologică a societăţii viitorului par a fi căile cu amploarea şi rezonanţa cea mai importantă pentru declanşarea mecanismului social al autoorganizării şi asigurării continuităţii eforturilor pentru atingerea dezideratului final - supravieţuirea durabilă şi calitativă a Omului [14, p. 201].

Astfel, procesele, fenomenele şi evenimentele sociale, economice, politice, militare, culturale sau ecologice ce se produc într-un spaţiu geostrategic comun, precum e regiunea sud-est europeană, sunt interdependente şi se inter-influenţează reciproc mai mult sau mai puţin semnificativ, fiind caracterizate prin complexitate şi multidimensionalitate, determinând apariția unui șir de riscuri şi ameninţări la adresa securităţii naţionale, regionale și chiar globale [2, p. 47].

Scopul esenţial al strategiilor și politicilor în sferele securității globale, al activităţii instituţiilor din aceste sectoare nu constă în conferirea unui sentiment abstract şi fals de confort şi siguranţă, ci în crearea şi menţinerea unor condiţii favorabile pentru soluţionarea celor mai stringente probleme securitare, politice, economice, sociale, demografice, tehnologice, dar mai întâi de toate a dilemelor și crizei morale ale omenirii care continuă să fie supusă impactului distructiv al ameninţător şi pericolelor globale la nivelul fiecărei persoane luate în parte [8, p. 463]. Din acest motiv, cercetarea minuţioasă a problematicii securității globale în context politologic, dar și sociocivilizaţional, interdisciplinar, sistemic şi comparativ, reprezintă o soluţie viabilă de rând cu alte pârghii, precum și o posibilă ieşire din criza mondială multiaspectuală ce marchează civilizaţia umană pe parcursul ultimelor secole, dar mai cu seamă în perioada recentă a istoriei omenirii [10, p. 119].

Prin urmare, criteriile de bază la care trebuie să se conformeze sistemul de securitate naţională și internațională includ: respectarea principiilor statului de drept şi a normelor de protecţie a drepturilor omului, consolidarea instituţiilor şi a principiilor democratice, creşterea economică, asigurarea unui control civil asupra forţelor armate şi a structurilor de forţă, implementarea principiului de demilitarizare a instituţiilor în stat care nu au atribuţii de apărare, promovarea bunelor relaţii cu statele vecine, protejarea cuvenită a informaţiilor clasificate. Promovarea unui mediu sigur în plan global cuprinde totodată acţiuni necesare în alte sectoare de importanţă majoră pentru securitatea naţională și internațională, precum sănătatea, ecologia, educaţia, lupta împotriva corupţiei etc.

Societatea umană, în plină criză pluridimensională, înconjurată de numeroase ameninţări la adresa securităţii sale, se arată organic preocupată pentru realizarea eficientă a unei supravieţuiri durabile a omenirii într-un context noosferic, obiectiv pentru care se impune imperativ adaptarea problematicii securităţii la necesităţile şi provocările stringente ale societăţii contemporane şi subordonarea preocupărilor pentru asigurarea securităţii, cu scopul suprem – supravieţuirea calitativă a omului diverselor crize fără de precedent în istoria umanităţii. În acest context biosferocentrismul vine să propună în ecuaţia edificării noosferice noi soluţii viabile şi să contribuie la stabilizarea vectorului dezvoltaţional în sfera optimizării atitudinii morale faţă de vietate, de biosferă, incluzând şi condiţiile, mediul optim pentru existenţa vieţii pe Terra. Totodată, şi sistemul politic naţional şi internaţional, în faza depăşirii crizelor, în corelaţie cu provocările şi ameninţările la adresa securităţii globale, capătă noi valenţe şi funcţii, în condiţiile când organismele internaţionale sprijinite de structurile naţionale de stat sunt nevoite să se confrunte cu intensificarea dinamicii evoluţiei aliniare a echilibrului mondial, în calea atingerii stadiului durabil şi noosferic în dezvoltarea sociumului.

Bibliografie:

1. BUZAN, B. *Popoarele, statele şi teama. O agendă pentru studii de securitate internaţională de după războiul rece*. Chişinău: Cartier. 2000. 386 p.
2. CULDA, L. *Promovarea securităţii globale. Repere teoretice*. Bucureşti: Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice SRL. 2008. 162 p.
3. FRUNZETI, T. *Globalizarea securităţii*. Bucureşti: Editura Militară. 2006. 364 p.
4. SPRINCEAN, S. *Asigurarea securităţii umane în condiţiile globalizării.* În: Statul şi dreptul între tradiţie şi modernitate: Materialele Conferinţei ştiinţifice naţionale cu participare internaţională: In honorem prof. univ. dr. hab. Om Emerit Elena Aramă / coord.: Rodica Ciobanu; col. de red.: Andrei Negru [et al.]. Chişinău: Cartea Juridică, 2019, p. 62-70. ISBN 978-9975-108-77-5.
5. SPRINCEAN, S. *Aspecte bioetice și politice ale problematicii apărării și promovării drepturilor omului în condițiile globalizării*. În: Promovarea drepturilor omului și securității umanitare prin prisma integrării europene (Parteneriatul Estic) : conf. șt. Intern. / col. red.: Iurie Sedlețchi [et al.]. Chișinău: Vizual Design, 2014. p. 162-170. ISBN 978-9975-4176-1-0.
6. SPRINCEAN, S. *Criza globală, securitatea umană și securitatea biocentrică în perspectivă politică și bioetică.* În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei: Culegere de articole științifice cu participare internațională. USMF" N. Testemițanu", Catedra de Filosofie și Bioetică. Vol. 21. Red. resp. T.N. Țîrdea. Chișinău: Medicina (Tipogr." Print-Caro"). 2015. p. 48-52. ISBN 978-9975-82-006-6.
7. SPRINCEAN, S. *Democratizarea și securitatea umană în condițiile agravării problemelor globale*. În: Statul, securitatea şi drepturile omului în condiţiile societăţii informaţionale. Conferinţă ştiinţifico-practică internaţională. 12-13 decembrie 2019. Chişinău: Tipografia "Artpoligraf", 2020, p. 89-100. ISBN 978-9975-3462-2-1.
8. SPRINCEAN, S. *Importanța securității umane în optimizarea politică și bioetică a managementului crizelor globale*. În: Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition. [Sibiu], 27-

29 May 2016, p. 461-470. ISSN 2343-7774.
9. SPRINCEAN, S. *Perspective de asigurare a siguranței persoanei în contextul realizării securității umane.* În: Studii Naționale de Securitate. Revistă științifico-practică. Institutului Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei". Nr. 1(1), 2020, p. 185-200. ISSN 2587-3822.
10. SPRINCEAN, S. *Presiunea politică, bioetica şi securitatea globală*. În: *Revista Studia Securitatis* [Sibiu, România], Nr.2, 2014, p. 117-126. (1.1 c.a.) ISSN 1843-1925.
11. SPRINCEAN, S. *Provocări la adresa securității umane în condițiile globalizării.* În: Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări. Materiale conferinței științifice internaţionale. 18 mai 2017. / Red. șt. R. Grosu. Chișinău: Academia Militară a Forţelor Armate „Alexandru cel Bun". 2018, p. 128-135 (332 p.) (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-3174-2-9.
12. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană ca obiectiv al procesului de depășire a crizei globale*. În: "Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice": Materialele conferinței științifice cu participare internațională, 25 noiembrie 2016, Chișinău / com. șt. Maria Duca [et al.]. Chișinău: S.n. (Tipogr. Biotehdesign). 2016, p. 347-350. ISBN 978-9975-108-02-7.
13. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica. Monografie*. Chișinău: F.E.P. "Tipografia Centrală". 2017, 304 p. ISBN 978-9975-53-589-2.
14. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI T.-S. *Filosofia securității umane în contextul provocărilor contemporane*. În: Filosofia și perspectiva umană: sustenabilitatea gândirii filosofice în societatea post-pandemie. Materialele conferinței științifice consacrate Zilei Mondiale a Filosofiei, 19 noiembrie 2020. Institutul de Istorie. / Coord. A. Pascaru. Chișinău: Tipogr. "Lexon Prim". 2020, p. 194-205. ISBN 978-9975-3334-2-9.
15. SPRINCEAN, S.; SOHOȚCHI T.-S. *Importanța componentei educaționale în procesul de asigurare a securității umane.* În: Performanţa în educaţie: factor-cheie în asigurarea securităţii umane. Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, 9-10 octombrie 2020. Academia de Administrare Publică. / Coord. Ludmila Roşca. Chişinău: Tipogr. „Print-Caro". 2020, p. 97-104. ISBN 978-9975-3492-0-8.
16. ȘTEFANACHI, B. *Globalizare, dezvoltare şi securitate umană*. În: Sfera Politicii, vol. XIX, nr. 12 (166), decembrie 2011, p. 13-23.